

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО”

ЗАВДАННЯ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ
ОКРЕМИХ ПІДРОЗДІЛІВ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ
СИСТЕМИ”

Харків
2013

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО”

ЗАВДАННЯ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ
ОКРЕМИХ ПІДРОЗДІЛІВ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ
СИСТЕМИ”

(галузь знань 0304 “Право”,
освітньо-кваліфікаційний рівень “Магістр”,
спеціальність 8.03040101 “Правознавство”)

**для студентів V курсу факультету підготовки кадрів
для Державної пенітенціарної служби України**

Харків
2013

Завдання до практичних занять з навчальної дисципліни “Особливості діяльності окремих підрозділів кримінально-виконавчої системи” (галузь знань 0304 “Право”, освітньо-кваліфікаційний рівень “Магістр”, спеціальність 8.03040101 “Правознавство”) для студентів V курсу факультету підготовки кадрів для Державної пенітенціарної служби України / уклад.: К. А. Автухов, І. С. Яковець. – Х.: Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”, 2013. – 30 с.

У к л а д а ч і : К. А. Автухов,
І. С. Яковець

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 3 від 14.03.2013 р.)*

ВСТУП

Вітчизняна кримінально-виконавча система вже тривалий час знаходиться у стані реформування, в результаті якого відбуваються зміни як у структурі центрального органу виконавчої влади з питань виконання покарань, так і в структурі самих органів та установ виконання покарання. Вивчення навчальної дисципліни “Особливості діяльності окремих підрозділів кримінально-виконавчої системи” спрямоване на практичне засвоєння теоретичного матеріалу курсу у процесі обговорення найбільш важливих питань на практичних заняттях, надання майбутнім співробітникам Державної пенітенціарної служби України цілісного уявлення про основні завдання, що стоять перед структурними підрозділами кримінально-виконавчої системи, та форму їх реалізації.

Навчальна дисципліна містить систематизований виклад найбільш важливих аспектів процесу здійснення повноважень соціально-психологічної служби кримінально-виконавчої установи, підрозділів особливого призначення, слідчих ізоляторів та дільниць слідчого ізолятора на території виправних колоній.

У результаті вивчення спеціального курсу студенти повинні:

- **знати** загальні положення з організації режиму й охорони в слідчих ізоляторах; призначення та обладнання основних об'єктів слідчого ізолятора; порядок здійснення нагляду за засудженими на різних об'єктах установи виконання покарань; дії персоналу установи виконання покарань при виникненні надзвичайних обставин; основні аспекти діяльності підрозділу по контролю за виконанням судових рішень установи виконання покарання; права і обов'язки осіб, узятих під варту, і засуджених, які тримаються в слідчих ізоляторах; основні аспекти

діяльності соціально-психологічної служби установи виконання покарань;

- *уміти* вільно орієнтуватися в системі кримінально-виконавчого законодавства України, правильно тлумачити його норми; використовувати дані науки кримінально-виконавчого права для підвищення професійних знань; застосовувати основні положення для правомірного застосування спеціальних засобів і фізичних сил у складі чергової зміни, оперативної групи; впевнено діяти при виникненні в установі виконання покарань надзвичайних обставин; давати правомірну оцінку щодо застосування до засуджених заходів заохочення і стягнення.

ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Діяльність слідчих ізоляторів: призначення та основні функції

Питання для обговорення

1. Призначення і завдання слідчих ізоляторів.
2. Перелік осіб, які тримаються в слідчому ізоляторі.
3. Вимоги ізоляції до розміщення осіб, взятих під варту.
4. Загальні вимоги щодо обладнання слідчих ізоляторів.

1. О 17-00 до слідчого ізолятора працівники міліції доставили К., затриманого за підозрою у вчиненні злочину, передбаченого ст. 115 ч. 2 КК України. В особовій справі К. є ухвала районного суду, винесена на підставі ст. 190 КПК України, про дозвіл на затримання з метою приводу, протокол затримання, протокол особистого обшуку, анкета та інші необхідні документи.

Чи повинен прийняти цю особу до СІЗО черговий помічник начальника установи?

2. До слідчого ізолятора працівники СБУ доставили громадянина Нідерландів Ж., який розшукувався Інтерполом за вчинення тяжких злочинів на території Німеччини. В особовій справі Ж. міститься вирок суду м. Берлін, яким йому призначено покарання у виді 25 років позбавлення волі, посвідчення громадянства Нідерландів, а також повідомлення про набрання вироком законної сили й запит компетентного органу іноземної держави про видачу особи.

Якими мають бути дії працівників СІЗО в даному випадку?

3. До слідчого ізолятора працівники СБУ доставили громадянина Данії Е., який був тимчасово виданий Україні для дачі свідчень по кримінальній справі за обвинуваченням громадянина України у шпигунстві на користь іншої держави. В особовій справі Е. міститься вирок суду м. Копенгаген, яким йому призначено покарання у виді 15 років позбавлення волі, посвідчення громадянства Данії, а також повідомлення про набрання вироком законної сили.

Якими мають бути дії працівників СІЗО в даному випадку?

4. До слідчого ізолятора, в якому залишилось усього дві вільні камери, надійшли такі особи:

1) Іванова В. В. – раніше не притягувалась до кримінальної відповідальності;

2) Петров С. В. – раніше відбував покарання у дисциплінарному батальйоні, судимість не знята і не погашена;

3) Сидоренков В. А. – раніше відбував покарання у виховній колонії, проте судимість у нього погашена в силу ст. 89 КК України;

4) Задорожний Р. М. – раніше неодноразово судимий: до позбавлення волі та звільнений від відбування покарання з випробуванням на підставі ст. 75 КК України; до виправних робіт; до обмеження волі.

Прийміть рішення стосовно розміщення цих осіб у камерах.

5. До керівництва СІЗО звернувся ув'язнений, який скаржився на те, що в його камері розташовані двоярусні ліжка. Заявник спав на верхньому ліжку, впав з нього під час сну та отримав фізичні ушкодження. У зв'язку з цим просить адміністрацію надати йому необхідне лікування та виключити можливість подібних випадків у майбутньому.

Дайте відповідь на скаргу та спрогнозуйте, чим може скінчитися її розгляд.

6. До керівництва СІЗО звернувся ув'язнений, який скаржився на те, що адміністрація установи порушує встановлені норми житлової площі і просив перевести його в іншу камеру, з дотриманням встановлених норм. У ході перевірки скарги з'ясувалося, що в камері розміром 10 кв. м. утримується 4 особи, хворих на туберкульоз легенів відкритої форми. Ця камера спеціально була виділена для тримання подібної категорії ув'язнених. Іншої камери в установі немає.

Дайте обґрунтовану відповідь на звернення засудженого та запропонуйте власне вирішення ситуації, що склалася.

7. Ув'язнені однієї з камер написали колективну скаргу прокурору, посилаючись на те, що в їх камері відсутні шафи для зберігання особистих речей (на кожного утримуваного

окрема); немає баку з питною водою; в рамках вікон – не звичайне, а матове скло, що не пропускає світла; освітлення камери однією лампочкою не дає можливості нормально читати. Крім того, їм не подобається оздоблення камери, стіни якої пофарбовані у темно-зелений та сірий колір.

Визначте, які з наведених скарг є необґрунтованими та навпаки.

Тема 2. Функціонування дільниці слідчого ізолятора на території виправної колонії

Питання для самостійного вивчення

1. Створення дільниці на території виправної колонії мінімального із загальними умовами тримання та середнього рівнів безпеки.

2. Підстави для приймання і тримання засуджених у дільниці слідчого ізолятора.

3. Обладнання дільниць слідчого ізолятора.

4. Організація нагляду за засудженими у дільниці слідчого ізолятора.

1. Начальник виправної колонії на прохання начальника слідчого ізолятора через значне перевантаження цієї установи видав наказ, згідно з яким створив у колонії дільницю слідчого ізолятора.

Оцініть правомірність дій начальника колонії.

2. У Курязькій виховній колонії Харківської області наказом начальника територіального управління з метою розвантаження Харківського слідчого ізолятора створено дільницю слідчого ізолятора для неповнолітніх, вироки відносно яких не набрали законної сили.

Чи відповідає таке рішення чинному законодавству та нормативним актам? Обґрунтуйте відповідь. Чи зміниться Ваша оцінка ситуації, якщо за умовами завдання дана дільниця

буде створена наказом ДПтСУ шляхом внесення змін до переліку установ, у яких створено дільниці СІЗО?

3. До дільниці слідчого ізолятора в одній із віддалених колоній працівники міліції доставили громадянина Ч., щодо якого судом було винесено ухвалу про затримання та доставлення до суду. Працівники міліції повідомили адміністрацію колонії, що Ч. потрібно доставити до суду протягом 36 годин, як це визначено чинним законодавством, проте на даний час суд вже не працює, а до великого слідчого ізолятора можна дістатися лише за 10 годин. Працівники міліції послались, що стосовно Ч. є рішення суду про затримання, тому його мають помістити на ніч до дільниці СІЗО при виправній колонії (далі – ВК) оскільки дані установи є структурними одиницями СІЗО та діють на підставі КПК і Закону України “Про попереднє ув’язнення”.

Як має вчинити адміністрації колонії?

4. Адміністрація ВК, отримавши грошову допомогу від меценатів, обладнала кімнати дільниці слідчого ізолятора найновішою електронною системою відкривання та блокування дверей камер, а також установила в кожній камері цілодобове відеоспостереження за засудженими. Прокурор під час перевірки дільниці СІЗО виніс вказівку про порушення вимог щодо обладнання камер та зажадав їх негайного усунення.

Що, на Вашу думку, мав на увазі прокурор? Як повинна вчинити адміністрація колонії?

5. Черговий помічник начальника установи (далі – ЧПНУ) дав вказівку зняти з обліку засудженого, який деякий час перебував у дільниці слідчого ізолятора, а потім відправлений на лікування до цивільного закладу охорони здоров’я. Підставою знаття з обліку зазначено направлення медичної частини на лікування. ЧПНУ зазначив, що колонія має відповідати лише за тих засуджених, які в ній утримуються.

Чи правильно вчинив ЧПНУ? Обґрунтуйте відповідь.

Тема 3. Організація роботи в слідчому ізоляторі з розподілу і направлення осіб, засуджених до позбавлення волі

Питання для обговорення

1. Порядок прийому засуджених і ув'язнених до СІЗО.
2. Порядок проведення класифікації та розподілу засуджених до позбавлення волі із слідчих ізоляторів до установ виконання покарань.
3. Здійснення контролю за своєчасним звільненням осіб з-під варти, порядок такого звільнення.
4. Порядок інформування СІЗО про засуджених іноземців.

1. До слідчого ізолятора працівники міліції на підставі рішення суду про обрання запобіжного заходу у виді взяття під варту доставили громадянина Н., який обвинувачувався у вчиненні особливо тяжкого злочину. ЧПНУ відмовився приймати ув'язненого на тій підставі, що він був несхожий на фотокартку, поміщену в особовій справі, незважаючи на те, що сам громадянин підтверджував, що це він і є. Паспорта в особовій справі не було, оскільки, за словами громадянина Н., він його втратив ще на свободі. Працівники міліції повідомили, що в разі відмови у прийнятті громадянина Н. вони будуть вимушені звернутися до прокурора з проханням про порушення щодо ЧПНУ кримінальної справи за невиконання рішення суду.

Як має вчинити ЧПНУ слідчого ізолятора в цій ситуації?

2. Через віддаленість від територіального управління одного зі слідчих ізоляторів керівництво прийняло рішення проводити розподіл засуджених за відсутності працівників управління, з подальшим поданням на узгодження протоколів засідання регіональних комісій.

Чи правомірні подібні дії?

3. *Враховуючи положення ст. 115 КПК України “Обчислення процесуальних строків”, вкажіть, у який момент проводиться*

фактичне звільнення особи, якщо закінчення строку тримання під вартою, призначеного в годинах і днях, припадає на неробочий день та, крім цього, у всіх випадках у неробочий час?

4. Враховуючи положення ст. 202 КПК України “Порядок звільнення особи з-під варту”, визначте, який документ має бути переданий на підтвердження внесення застави? Перевірка документа, що підтверджує внесення застави, не може тривати більше одного робочого дня. Роз’ясніть процедуру перевірки (дії співробітників місця ув’язнення): які підтверджувальні документи та з яких установ? Якій посадовій особі потрібно пред’являти підтверджувальний документ? У якій формі має бути розпорядження уповноваженої посадової особи місця ув’язнення про звільнення з-під варту обвинуваченого? Як провести перевірку, якщо документ наданий в кінці робочого дня перед вихідними? Коло осіб, які мають право надавати документи про внесення застави? Чи мають бути пред’явлені оригінали? Яким чином повинна виконуватись вимога цієї статті щодо усного та письмового повідомлення слідчого, прокурора, слідчого судді щодо звільнення особи? Які в подальшому повинна виконати дії службова особа місця ув’язнення у разі виявлення підробки, розбіжностей або інших невідповідностей щодо внесення застави?

5. Начальник слідчого ізолятора повідомив слідчого, що строк тримання під вартою ув’язненого Р. закінчується наступного дня. Слідчий попросив начальника СІЗО не звільняти ув’язненого Р., обіцяючи наступного дня надіслати факсом, а потім – направити й поштою документ про продовження строку тримання.

Як має вчинити начальник слідчого ізолятору?

6. До слідчого ізолятора доставлено громадянина Йорданії А. При вивченні його особової справи було встановлено, що в ній відсутня копія супровідного листа до Міністерства закордонних справ України про направлення постанови про арешт цієї особи. Телефоном слідчий повідомив, що саме він несе від-

повідальність за направлення такого листа, отже, працівникам СІЗО нема підстав для хвилювання.

Що має зробити начальник слідчого ізолятора в цій ситуації?

Тема 4. Організація роботи з прийому, переведення і направлення осіб, засуджених до позбавлення волі

Питання для самостійного вивчення

1. Порядок прийому засуджених до установ виконання покарань.

2. Порядок переведення і направлення засуджених з однієї установи до іншої.

3. Порядок інформування установами виконання покарань про засуджених іноземців. Порядок надання побачень з представниками консульських установ.

1. У нічний час до виправної колонії доставили зі слідчого ізолятора 25 засуджених. Начальник конвою пояснив, що вони мали прибути в робочий час, проте через поломку автомобіля конвой був змушений затриматись у дорозі. ЧПНУ відмовився приймати засуджених на тій підставі, що в колонії немає ані керівництва, ані працівників інших служб, які повинні здійснювати прийом, та запропонував начальникові конвою зачекати до ранку.

Чи правомірні дії ЧПНУ? Яке він мав би вчинити у цій ситуації?

2. Під час прийняття засуджених в колонії та проведення звірки даних на них начальник відділу контролю за виконанням судових рішень виявив особову справу на іншого засудженого. На цій підставі він відмовився прийняти особу в колонію, склав акт про це та запропонував конвою відвезти засудженого назад

і доставити його знову разом з правильною особою справою.

Чи правомірні подібні дії? Як необхідно вчинити у цій ситуації?

3. До прокурора звернулась громадянка Г., яка повідомила про порушення працівниками виправної колонії триденного строку направлення їй повідомлення про прибуття її сина, засудженого Ф., до цієї установи. Це повідомлення було їй направлено через 14 днів перебування засудженого Ф. у колонії. На запит прокурора працівники колонії повідомили, що в особовій справі засудженого Ф. не були зазначені родичі та адреса їх проживання. Заяву про внесення даних на рідних в особову справу засуджений Ф. подав після відбуття двох тижнів у дільниці карантину, діагностики та розподілу й подальшого переведення до відділення. Після надходження цієї заяви до відділу контролю за виконанням судових рішень матері засудженого Ф. і було направлено повідомлення.

Чи є, на Вашу думку, порушення в діях адміністрації колонії? Обґрунтуйте відповідь.

4. До керівництва однієї з колоній Донецької області звернулась мати засудженого П. з проханням про його переведення для подальшого відбування покарання до виправної колонії Харківської області, посилаючись на те, що вона та вся її родина проживає в м. Харкові, дуже сильно хворіє та і не може через це приїздити на побачення до сина й привозити йому передачі.

Чи підлягає задоволенню заява матері засудженого? Обґрунтуйте Вашу думку. Якщо так, то які обставини можуть зробити неможливим її задоволення? Які дії має вжити керівництво колонії у разі прийняття рішення про доцільність задоволення заяви громадянки?

5. Засуджений громадянин Китаю Є. подав заяву китайською мовою до начальника колонії. На словах він, як міг, оскільки погано володіє українською та російською мовами, пояснив, що хоче побачення з консулом своєї країни.

Як має поступити начальник колонії в даній ситуації?

Тема 5. Нагляд за особами, позбавленими волі, як один з основних засобів забезпечення режиму в установах виконання покарань

Питання для обговорення

1. Поняття режиму в установах виконання покарань.
2. Система засобів забезпечення дотримання засудженими вимог режиму відбування покарання.
3. Нагляд у кримінально-виконавчих установах та його основні складові.
4. Сили та засоби забезпечення нагляду за засудженими.
5. Контроль за здійсненням нагляду.

1. За повідомленням зі ЗМІ, у Житомирській області співробітники Служби безпеки України викрили та припинили протиправну діяльність інспектора відділу режиму та охорони однієї з установ виконання покарань обласного центру, який постачав наркозалежним засудженим особливо небезпечні наркотичні засоби – ацетильований опій та каннабіс. Встановлено, що 27-річний співробітник виправної установи, який за своїми службовими обов'язками мав безперешкодний доступ до засуджених та їхніх камер, регулярно – двічі, а то й тричі на тиждень – проносив на режимну територію та передавав ув'язненим наркотики. За кожен “наркотичну передачу” він отримував винагороду, при цьому її розмір встановлювався пропорційно кількості наркотику.

Які посадові особи, на Вашу думку, мають понести відповідальність за даним фактом?

2. До відділу охорони, нагляду та безпеки виправної колонії надійшла інформація про те, що 5 травня двоє чоловіків будуть намагатися перекинути заборонені предмети в зону, що охороняється. Працівники колонії вирішили затримати цих осіб “на гарячому”, що і було зроблено під час патрулювання території працівниками установи. У ході обшуку у затриманих громадян був вилучений пакунок, в якому знаходились 10 мобіль-

них телефонів та 3 зарядних пристрої до них, а також листівка з інструкцією щодо правильного поділу телефонів. “Перекидачів” затримано й оформлено матеріали за ознаками ст. 188 КУпАП з подальшим направленням цих матеріалів до райвідділу міліції.

Дайте правову оцінку діям персоналу виправної колонії. Обґрунтуйте відповідь.

3. Адвокат Т. з необхідними документами прибув до колонії для зустрічі із засудженим М., щоб надати йому правову допомогу. На КПП працівник колонії став вимагати від адвоката пройти процедуру особистого огляду на тій підставі, що адвокати інколи проносять засудженим заборонені речі.

Чи правомірні дії працівника колонії? Що має вчинити персонал у разі відмови адвоката від проходження особистого огляду? З яких підстав та за якою процедурою проводиться особистий огляд?

4. У виправній колонії забезпечено цілодобове стеження за засудженими до довічного позбавлення волі шляхом встановлення камер спостереження в місцях їх перебування. Під час демонстрації по телебаченню сюжету про самогубство одного із засуджених в цій колонії було показано знімок з монітору камери відеоспостереження за тим житловим приміщенням, де сталося самогубство, при цьому дана відеокамера була встановлена якраз перед унітазом.

Які порушення були допущені?

5. У Правилах внутрішнього розпорядку установ виконання покарань зазначено:

1) Листування засуджених з Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, Європейським судом з прав людини, а також іншими відповідними органами міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна, уповноваженими особами таких міжнародних організацій та прокурором переглядові не підлягає і не пізніше як у добовий строк (у неробочі чи святкові дні не пізніше доби з їх завершення) надси-

лається за належністю або вручається засудженим у запечатаному вигляді (конверті).

2) Звернення, у яких є нецензурні або інші неприпустимі вислови, адресатам не відправляються.

Як, на Вашу думку, мають реалізовуватись на практиці зазначені положення у своїй сукупності?

Тема 6. Порядок здійснення нагляду за засудженими в кримінально виконавчих установах

Питання для самостійного вивчення

1. Особливості здійснення нагляду за засудженими на окремих об'єктах установ виконання покарань. Основні обов'язки посадових осіб, що здійснюють такий нагляд.

2. Специфіка нагляду за засудженими, схильними до вчинення правопорушень.

3. Порядок проведення перевірок наявності засуджених.

4. Особливості здійснення нагляду за засудженими у виправних колоніях мінімального рівня безпеки з полегшеними умовами тримання, виправних центрах, а також дільницях соціальної реабілітації.

5. Особливості здійснення нагляду за засудженими у виховних колоніях.

6. Особливості здійснення нагляду за засудженими, які знаходяться на лікуванні в закладах Міністерства охорони здоров'я України.

1. Працівниками чергової зміни здійснено затримання засудженого, який перебував у дільниці соціальної реабілітації колонії, та під час роботи на виїзному об'єкті вжив значну кількість алкогольних напоїв.

З метою профілактичного впливу на інших засуджених відділення чергова зміна провела у їх присутності демонстративне супроводження цієї особи в ДІЗО та оголосила про застосу-

вання до неї найбільш тяжкого дисциплінарного стягнення – поміщення в ДІЗО на 15 діб.

Чи правомірні дії персоналу колонії? Обґрунтуйте відповідь.

2. Начальник колонії увів у практику перевірку несення служби черговими змінами чотири рази на тиждень, а в нічний час – кожної неділі.

Начальник територіального управління ДПтСУ, у свою чергу, почав перевіряти порядок несення служби черговими змінами в установі один раз на місяць, причому в нічний час.

Чи правомірні дії начальника колонії та начальника управління?

3. ЧПНУ разом з молодшими інспекторами чергової зміни прийшли до виробничого цеху колонії і почали перевіряти використання та наявність інструменту, що видавався засудженим. Начальник цеху та майстер доповіли про це рапортом начальнику колонії, в якому послалися на перевищення повноважень ЧПНУ та черговою зміною, оскільки саме майстер та начальник цеху й повинні слідкувати за використанням обладнання та інструменту, а подібні неправомірні дії інших працівників колонії негативно впливають на стан організації робочого процесу.

Яке рішення має прийняти начальник колонії за результатами розгляду рапорту?

4. Під час проведення вечірньої перевірки наявності засуджених було встановлено відсутність з невідомих причин засудженого О. ЧПНУ викликав наряд міліції для проведення розшуку засудженого та повідомлення про його втечу.

Чи правильно вчинив ЧПНУ? Якщо ні, то як слід діяти в даній ситуації? Якщо так, то яке рішення має прийняти орган внутрішніх справ?

5. ЧПНУ на час тимчасової відсутності начальника установи здійснив такі дії: почав давати вказівки працівникам усіх

відділів та служб з питань, що стосуються підтримання в установі встановленого порядку; перерозподілив сили чергової зміни, мотивуючи це тим, що новий варіант, на його думку, є більш ефективним; виніс постанову про тимчасове поміщення засуджених до ДІЗО; поїхав до територіального управління з доповіддю про стан справ в установі.

При прийнятті яких рішень ЧПНУ вийшов за межі повноважень?

Тема 7. Дії під час виникнення надзвичайних ситуацій

Питання для обговорення

1. Режим особливих умов в установах виконання покарань.

2. Сили, що можуть бути застосовані у разі групових протиправних дій засуджених, захоплені заручників, вчинення злочинів терористичної спрямованості тощо.

3. Склад, екіпіровка та основні завдання групи швидкого реагування при установі виконання покарань.

4. Дії особового складу чергової зміни, персоналу установи виконання покарань при виникненні групової непокори або масових заворушень засуджених, ліквідації злочинів терористичної спрямованості та звільнення заручників, втечі засуджених.

5. Правила поведінки осіб, яких захопили як заручників.

6. Введення посиленого варіанта несення служби в установі виконання покарань, організація і проведення основних заходів операцій під умовними найменуваннями “Щит”, “Заслон”.

1. Ситуація 1. Газета “Сьогодні” повідомила ймовірну причину найбільшого в Україні бунту в’язнів у Березанській виправній колонії № 95 у Київській області. «Одному з наших “мужиків” (найчисленніша група ув’язнених – працюють на

зоні, але при цьому не претендують на неформальну владу і не співпрацюють з адміністрацією тюрми) Саші на прізвисько «Монтана» хтось зі знайомих перекинув через паркан наркотики», – розповів газеті один із в'язнів. «Дізнавшись про це, блатні побили Сашу до смерті. Вони на чолі з мільйонером-ковбасником (бізнесмен із Сум, що відбуває строк) контролюють на зоні порядок, а натомість їх рідше «шмонають» і закривають очі на їхні мобілки. Але «мужики» обурилися, виникла бійка, і почалася розправа. У ній брало участь 500 чоловік, а не 20, як говорили раніше (в колонії відбуває покарання близько 850 ув'язнених). Після цього лідера блатних перевели в іншу в'язницю», – повідомило джерело. Видання зазначає, що у прокуратурі інцидент поки не коментують, а, за версією тюремників, Саша помер «від крововиливу, спричиненого хворобою». «Нагадаємо, зазначається у статті, – після бійки 25 травня були госпіталізовані четверо ув'язнених, двоє з них померли».

Ситуація 2. У Прилуцькій виховній колонії для неповнолітніх на Чернігівщині ув'язнені побили двох контролерів. Старший сержант Анатолій Глущенко, 25 років, та прапорщик Олег Коваленко, 28 років, лікуються в неврологічному відділенні міської лікарні. «Протистояння між адміністрацією та засудженими в колонії почалося в середині квітня, – каже Олександр Підгорний, 48 років, керівник чернігівського центру прав людини, – контролерів побили двоє 18-річних. Вони засуджені за розбій та інші злочини. Засуджені поламали стільці, вибили кілька шибок. Зачинщиків відправили у «дорослу» зону. Але ситуація досі не стабілізувалася. Засуджені окрім вихователів і викладачів нікого не слухають. Колишній начальник колонії пішов на пенсію. Новому керівництву не вдається контролювати ситуацію. Кажуть, у колонії сидять не тільки неповнолітні, а й злочинці старшого віку. Їх мали перевести до «дорослої» зони. Та за гроші залишили, бо в цій колонії кращі умови. Причиною бунту називають непорозуміння між молодшими в'язнями та засудженими старшого віку. Керівництво колонії уникає коментарів».

Ситуація 3. 14 січня 2008 р. двоє ув'язнених Сокальської колонії у Львівській області влаштували акт самоспалення (невдалий), протестуючи проти порушення їхніх прав.

Ситуація 4. 10 листопада 2007 р. через правозахисні організації до ЗМІ найшла інформація про те, що в Луганській колонії № 60 тридцять засуджених покалічили себе, протестуючи проти “масового побиття ув’язнених спецпідрозділом”.

Як можна кваліфікувати кожну із наведених ситуацій?

2. З повідомлення ЗМІ про діяльність підрозділів спеціального призначення: «Окрім приборкання масових заворушень на “зоні” та звільнення заручників, бійці тюремного спецназу мають й інші завдання: розшукують та затримують утікачів, а на випадок стихійного лиха, епідемії чи аварій забезпечують за “колючкою” режим особливого стану. Але все ж таки буденною їхньою роботою є огляд і обшук засуджених та їхніх речей. Адже провести якісний обшук, дозволений нормами КПК, співробітники колонії самотужки не можуть. Натомість залучення до проведення обшуків підрозділів спеціального призначення дозволяє відомчий наказ №205».

Які положення з наведеного суперечать чинним нормативним актам?

3. У зв’язку з погіршенням погодних умов та зниженням температури до -30 градусів, наказом начальника територіального управління було введено режим особливих умов на термін до 30 діб.

Оцініть правомірність дій начальника територіального управління.

4. Для підтримання належного правопорядку, забезпечення безпеки персоналу та вихованців, своєчасного припинення групових протиправних дій та масового безладу серед засуджених, участі в проведенні операцій по визволенню заручників, здійснення розшукових заходів у Кременчуцькій виховній колонії створили групу швидкого реагування.

Чи правомірне створення такого підрозділу в установі для тримання неповнолітніх засуджених? Обґрунтуйте свою відповідь.

5. До ЧПНУ виправної колонії звернувся засуджений Т., який повідомив, що засуджені Р. та О. планують захопити в заручники медсестру медичної частини. ЧПНУ зареєстрував інформацію про цю надзвичайну подію у книзі обліку злочинів та пригод (КОЗП) і негайно передав отримані відомості до територіального управління. Після цього ЧПНУ провів роз'яснювальну роботу серед засуджених, спрямовану на формування у них сталого негативного ставлення до засуджених Р. та О.

Дайте правову оцінку діям ЧПНУ установи.

6. Напередодні Нового року у виховній колонії введено операцію “Щит”. Операцію “Заслон” начальник вирішив не вводити, мотивуючи це відсутністю потреби.

Дайте правову оцінку діям начальника установи. У яких випадках та за якою процедурою вводяться операції “Щит” та “Заслон”?

Т е м а 8. Охорона як засіб забезпечення ізоляції осіб, позбавлених волі

Питання для обговорення

1. Сили і засоби забезпечення охорони виправної колонії
2. Завдання відділів охорони виправних колоній
3. Призначення і основне обладнання об'єктів установ виконання покарань, що знаходяться під безпосереднім наглядом відділів охорони.

1. Розпорядженням начальника колонії на відділ охорони установи виконання покарань покладено обов'язок стосовно проведення обшуків громадян, які прибувають на тривалі побачення до засуджених, а також охорону районної прокуратури, що здійснює нагляд за діяльністю установи.

Чи правомірні такі дії начальника колонії?

2. З метою підвищення ефективності обшуку начальник відділу охорони установи виконання покарань провів плановий огляд кімнат для тривалих побачень та огляд речей громадян з використанням службових собак. Рідні засуджених обурились такою поведінкою працівників колонії і звернулися зі скаргою до прокурора.

Яке рішення має прийняти прокурор по скарзі?

3. У зв'язку зі значним погіршенням стану здоров'я засудженого Г. начальник колонії дав доручення начальника відділу охорони установи здійснити вивезення засудженого до лікарні. Начальник відділу охорони поінформував начальника колонії, що в установі немає на даний час справного автомобіля для перевезення засуджених. Начальник колонії, пославшись на близькість лікарні до установи, дав розпорядження провести засудженого пішки.

Чи правомірні дії начальника колонії?

4. До інспектора відділу охорони установи звернувся за допомогою засуджений А. з повідомленням, що оперативні працівники колонії застосували до нього тортури. Інспектор відповів, що не може нічого вдіяти, оскільки це питання не входить у його обов'язки.

Чи правильно вчинив інспектор відділу охорони установи? Якщо ні, то як він мав діяти в цій ситуації? Що входить в обов'язки працівника відділу охорони установи?

5. Система охорони установ виконання покарань включає у себе: варту, місце її розташування; пости, де вартові виконують свої обов'язки; сектори спостереження та ведення обстрілу; маршрути руху чергової зміни; та ін.

Доповніть перелік іншими складовими системи охорони колонії.

Тема 9. Порядок здійснення охорони кримінально-виконавчої установи

Питання для самостійного вивчення

1. Варта, її призначення, завдання.
2. Прийняття об'єктів виправної колонії під охорону.
3. Порядок пропуску через КПП людей. Порядок пропуску через контрольний майданчик (шлюз) автомобільного і залізничного транспорту.
4. Правові підстави щодо застосування зброї та спеціальних засобів під час несення служби з охорони об'єктів кримінально-виконавчої системи.
5. Застосування службових собак у виправних колоніях.
6. Поняття та види конвоювання засуджених.

1. Начальник колонії прийняв рішення та встановив новітню модель освітлювальної установки, що забезпечила цілодобове освітлення всієї території колонії, включаючи й територію локальних діляниць. Прокурор визнав ці дії незаконними та зробив вказівку про їх припинення.

Чи правомірне рішення прокурора?

2. Після закінчення будівництва нової колонії начальник територіального управління прийняв рішення про відкриття цього об'єкта та взяття його під охорону. Водночас він дав вказівку призначеному начальнику колонії у двотижневий строк розробити план охорони установи та план розміщення варти.

Чи правомірні дії начальника управління? У якому порядку має здійснюватися прийняття об'єктів під охорону?

3. Із повідомлення ЗМІ: “За непідтвердженою інформацією, ввечері 27 березня близько десятка засуджених, які перебували в дисциплінарному ізоляторі, на знак протесту проти жорстоких дій адміністрації завдали собі каліцтва різного ступеня тяжкості. За інформацією, що вимагає незалежної від ДДУПВП перевірки, у відповідь на цю акцію протесту, адміністрація за-

стосувала до засуджених фізичну силу (побиття), що викликало масові протести засуджених, які перебували в самій колонії”.

Чи мала адміністрація колонії права застосовувати фізичну силу в цій ситуації?

4. Із повідомлення у пресі: “Засуджену Ю. в цивільній лікарні охороняють дві жінки і один чоловік. Одна жінка-охоронець постійно знаходиться в її палаті, друга сидить біля виходу і спостерігає за камерами, встановленими всередині палати. Ще один охоронець, чоловік, стоїть на вході у відділення, де лікується Ю.”

Чи відповідає такий план охорони встановленому нормативними документами порядку?

Тема 10. Діяльність соціально-психологічної служби кримінально-виконавчої установи

Питання для самостійного вивчення

1. Призначення і завдання відділу (групи) соціально-виховної та психологічної роботи.

2. Основні методи первинного психолого-педагогічного вивчення особистості засудженого, визначення ступеня соціально-педагогічної занедбаності.

3. Розподіл засуджених з дільниці карантину, діагностики та розподілу.

4. Призначення і завдання ради колективу засуджених установи виконання покарань (відділення).

5. Права та обов'язки начальника відділення соціально-психологічної служби.

6. Документація начальника відділення соціально-психологічної служби, її призначення і ведення.

7. Соціально-психологічний клімат відділення СПС: поняття, методи вивчення та впливу.

8. Особливості роботи старших вихователів у виховних колоніях.

1. Засуджений М. звернувся до начальника відділення з проханням запровадити в колонії диференційовану програму виховного впливу “Природа” для засуджених, яким подобається спілкуватися з тваринами. Коли начальник відділення відмовив у цьому, пославшись, що такий тип програми не передбачений нормативними актами ДПтСУ, М. заперечив, що перелік існуючих програм не є вичерпним, оскільки законодавство не забороняє його розширювати, а програми взагалі не акредитовані, їх зміст не пройшов належних експертних оцінок для впровадження.

Як має вчинити в такій ситуації начальник відділення?

2. Начальник колонії дав вказівку начальнику відділення виявити ціннісно-орієнтаційні і поведінкові особливості засудженого, його місце у злочинному світі, поведінку під час попереднього слідства і судового розгляду, встановити соціальні зв'язки, вид трудової діяльності, вік, рівень освіти, сімейний стан та ін.

Яким чином та з яких джерел начальник відділення може отримати ці дані?

3. Начальник колонії дав вказівку начальнику відділення виявити позитивні якості засудженого, з'ясувати особистісну позицію і наміри, мотиви поведінки і діяльності.

Яким чином та з яких джерел начальник відділення може отримати ці дані?

4. Під час проведення перевірки прокурор виявив, що у виправній колонії нема самодіяльних організацій засуджених. Начальник установи послався на невизначеність положень чинного законодавства: у ч. 1 ст. 127 КВК України зазначено, що “самодіяльні організації засуджених до позбавлення волі створюються в колоніях...”, проте не вказується, хто саме має їх створювати. На думку начальника колонії, адміністрація не несе відповідальності за цю ділянку роботи, оскільки на жодного працівника не покладається обов'язку ініціювати створення таких організацій, а державні службовці можуть діяти виключно в

межах своїх повноважень. Що стосується самих засуджених, то серед їхніх прав не вказується право на подібні об'єднання.

Яке рішення має прийняти прокурор?

5. Начальник колонії під час вечірньої перевірки по всій формі перед усіма засудженими проголосив про заохочення засудженого Д. грошовою премією за сумлінну працю на виробництві в розмірі 100 грн, проте навіть через місяць засуджений Д. не побачив грошей на своєму особовому рахунку. Не з'явилися у його особовій справі й матеріали про заохочення.

Як має вчинити в цій ситуації засуджений Д.? Чи правомірні подібні дії начальника колонії?

СПИСОК НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Кримінально-виконавчий кодекс України // Відом. Верхов. Ради України. – 2004. – № 3. – Ст. 21.

Кримінальний кодекс України // Там же. – 2001. – № 2, 5. – Ст. 131.

Кримінально-процесуальний кодекс України // Відом. Верхов. Ради УРСР. – 1961. – № 2. – Ст. 15.

Кримінальний процесуальний кодекс України // Уряд. кур'єр. – 2012. – № 99.

Про Державну кримінально-виконавчу службу України: Закон України // Відом. Верхов. Ради України. – 2005. – № 30. – Ст. 409.

Про дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України: Закон України // Там же. – 2006. – № 29. – Ст. 245.

Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України // Там же. – 1992. – № 22. – Ст. 303.

Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Закон України // Там же. – 1994. – № 52. – Ст. 455.

Інструкція про організацію здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі: затв. спільним наказом МВС України та Держ. департаменту України з питань виконання покарань від 4 листоп. 2003 р. № 1303/203 // Офіц. вісн. України. – 2004. – Ст. 103.

Інструкція про роботу відділів (груп, секторів, старших інспекторів) контролю за виконанням судових рішень установ виконання покарань та слідчих ізоляторів: затв. наказом М-ва юстиції України від 08.06.2012 р. № 847/5 // Там же. – 2012. – № 28. – Ст. 1066.

Про затвердження нормативно-правових актів з питань тримання і поведінки осіб, узятих під варту, і засуджених у слідчих ізоляторах Державного департаменту України з питань виконання покарань: наказ Держ. департаменту України з питань виконання покарань від 20.09.2000 р. № 192 // Там же. – 2000. – № 44. – Ст. 1910.

Про затвердження Інструкції про порядок розподілу, направлення та переведення для відбування покарання осіб, засуджених до позбавлення волі, Положення про Регіональну комісію з питань розподілу, направлення та переведення для відбування покарання осіб, засуджених до позбавлення волі, Положення про Апеляційну комісію Державної пенітенціарної служби України з питань розподілу, направлення та переведення для відбування покарання осіб, засуджених до позбавлення волі: наказ М-ва юстиції України від 08.02.2012 р. № 222/5 // Офіц. вісн. України. – 2012. – № 14. – Ст. 524.

Положення про Державну пенітенціарну службу України: затв. Указом Президента України від 06.04.2011 р. № 394/2011 // Там же. – 2011. – № 9. – Ст. 538.

Порядок взаємодії установ виконання покарань та суб'єктів соціального патронажу під час підготовки до звільнення осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк: затв. спільним наказом М-ва юстиції України, М-ва соціальної політики України, М-ва освіти і науки, молоді та спорту України, М-ва охорони здоров'я України, М-ва внутрішніх справ України від 28.03.2012 р. № 478/5/180/375/212/258 // Там же. – 2012. – № 28. – Ст. 1066

Правила внутрішнього розпорядку установ виконання покарань: наказ Держ. департаменту України з питань виконання покарань від 25.12.2003 р. № 275 // Там же. – 2003. – Ст. 2898.

Автухов К. А. Особливості діяльності окремих підрозділів кримінально-виконавчої системи: навч. посіб. / К. А. Автухов, О. В. Ткачова, І. С. Яковець; за ред. А. Х. Степанюка. – Х.: Право, 2012. – 152 с.

Гель А. П. Кримінально-виконавче право України: навч. посіб. / А. П. Гель, Г. С. Семаков, І. С. Яковець; за ред. А. Х. Степанюка. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 624 с.

Засоби виправлення і ресоціалізації засуджених до позбавлення волі: моногр. / за заг. ред. А. Х. Степанюка. – Х.: Кросс-роуд, 2011. – 323 с.

Голіна В. В. Кримінально-виконавче право: Загальна та Особлива частини: підруч. / В. В. Голіна, А. Х. Степанюк,

О. В. Лисодєд та ін.; за ред. В. В. Голіни і А. Х. Степанюка. – Х.: Право, 2011. – 328 с.

Кримінально-виконавче право України: підруч. / О. М. Джужа, І. Б. Багатирьов, О. Г. Колб, В. В. Василевич та ін.; за заг. ред. О. М. Джужа. – К.: Атіка, 2010. – 752 с.

Кримінально-виконавчий кодекс України: наук.-практ. комент. / за заг. ред. В. В. Коваленка, А. Х. Степанюка. – К.: Атіка, 2012. – 492 с.

Науково-практичний коментар Кримінально-виконавчого кодексу України / А. П. Гель, О. Г. Колб, В. О. Корчинський та ін.; за заг. ред. А. Х. Степанюка. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 496 с.

Борисов В. І. Організація роботи персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України з підготовки засуджених до звільнення: наук.-практ. посіб. / В. І. Борисов, А. В. Байлов, В. С. Батиргарєєва та ін. – Х.: ХНУВС, 2010. – 332 с.

Степанюк А. Х. Втілення міжнародних стандартів у практику діяльності кримінально-виконавчої системи: моногр. / А. Х. Степанюк, І. С. Яковець. – Х.: Кроссруд, 2007. – 184 с.

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Завдання до практичних занять.....	5
Список нормативно-правових актів та літератури.....	26

Навчальне видання

ЗАВДАННЯ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ
ОКРЕМИХ ПІДРОЗДІЛІВ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ
СИСТЕМИ”

(галузь знань 0304 “Право”,
освітньо-кваліфікаційний рівень “Магістр”,
спеціальність 8.03040101 “Правознавство”)

**для студентів V курсу факультету підготовки кадрів
для Державної пенітенціарної служби України**

У к л а д а ч і: АВТУХОВ Костянтин Анатолійович,
ЯКОВЕЦЬ Ірина Станіславівна

Відповідальний за випуск *В. В. Голіна*

Редактор *О. І. Борисенко*
Комп’ютерна верстка *А. В. Старжинської*

План 2013

Підп. до друку 23.04.2013. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсетний.
Друк: ризограф. Ум. друк. арк. 1,8. Облік.-вид. арк. 1,1. Вид. № 337.
Тираж 50 прим. Зам. № 4627. Ціна договірна.

Редакційно-видавничий відділ
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.

Друкарня
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.